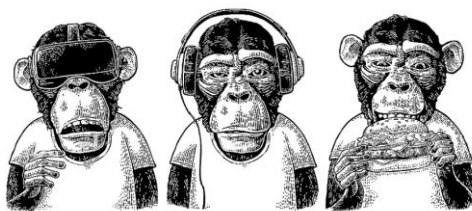

KLUSĒTĀJI

Izrāde KLUSĒTĀJI

Metodiskie ieteikumi sarunām ar 5.–12. klašu skolēniem pēc izrādes par mobingu “Klusētāji” noskatīšanās

Cienījamie skolotāji!

Aicinām pēc izrādes rosināt skolēnus pievērst uzmanību tam, kā atšķirīgi skatpunkti ietekmē mūsu izpratni par vienu un to pašu notikumu. Izrāde sniedz iespēju runāt par klusēšanu kā līdzatbildības formu; spēju pamanīt netaisnību un drosmi iesaistīties; robežām skolēna un skolotāja attiecībās, kā arī par informācijas interpretēšanu un izplatīšanu mūsdienās.

Pēc izrādes aicinām sarunu strukturēt trīs daļās – sākot ar redzēto izrādē, turpinot ar skolēnu novērojumiem par apkārtējo pasauli un noslēdzot ar viņu personīgo pieredzi un iespējamiem rīcības veidiem.

Tā kā izrādē skolēni redz, kā dažādi tēli stāsta par notikumiem katrs no sava skatpunkta, pirms sarunas vēlams dot skolēniem iespēju salīdzināt dzirdēto un redzēto. Atšķirīgās versijas nav uzreiz jāapvieno vienā “pareizajā” stāstā – būtiski ir pamanīt, ko katrs tēls uzsver, noklusē vai interpretē citādi.

Sarunā nav jāpanāk vienprātība par to, kurš ir vainīgs. Svarīgāk ir palīdzēt skolēniem nošķirt faktus no pieņēmumiem, izvērtēt katra iesaistītā rīcību un domāt, kurā brīdī un kā situāciju vēl varēja mainīt. Ja saruna skar personīgu pieredzi, skolēniem jānodrošina iespēja nedalīties publiski un vajadzības gadījumā vērsties pie uzticama pieaugušā individuāli.

Izrādes sinopse.

Izrāde “Klusētāji” ir stāsts par trim bijušajiem klasesbiedriem, kuri atceras kādu notikumu no skolā pavadītā laika. Porti, kad viņu klasē darbu sāka jauns literatūras skolotājs un audzinātājs Tālis. Tāļa vēlme mainīt skolēnu attieksmi pret vidi pakāpeniski pārauga konfliktā, kurā savijās personisko robežu pārkāpumi, aizvainojums, pieņēmumi, vēlme izpatikt, digitālo rīku izmantošana un līdzcilvēku neiejaukšanās.

Katrs varonis stāsta savu notikumu versiju un mēģina izskaidrot vai attaisnot savu rīcību. Skatītāji dzird pretrunīgas atmiņas un apsūdzības, tāpēc viņiem pašiem jāvērtē, kam ticēt un ko iespējams zināt droši. Izrādes forma atklāj, ka viens notikums var izskatīties ļoti atšķirīgi atkarībā no stāstītāja pieredzes, interesēm un noklusētā.

Mobings ir grupas process, kurā nozīmīga loma ir arī apkārtējiem: viņu reakcija, iesaistīšanās vai palikšana malā var ietekmēt situācijas attīstību (Salmivalli et al., 1996).

Izrāde uzdod jautājumu: kurā brīdī klusēšana kļūst par izvēli, kas ietekmē citus?

Informācija par izrādi:

KLUSĒTĀJI. Izrādi iedvesmojuši patiesi notikumi.

Radošā grupa:

režisors: Jānis Znotiņš

dramaturģe: Ance Muižniece

māksliniece: Pamela Butāne

lomās: Anta Aizupe / Sandija Dovgāne / Ilva Centere, Emīls Krūmiņš, Jānis Znotiņš

izrādes ilgums: 45 minūtes

- Izrāde radīta īpaši skolām un notiek trīs blakus esošās klašu telpās un gaitenī.
- Skatītāji tiek sadalīti trīs grupās; katra grupa redz to pašu stāstu citā secībā un no atšķirīgiem skatpunktiem.

Sarunas ar skolēniem.

1. Saruna par redzēto izrādi

Vispirms aicinām skolēnus atcerēties redzēto un salīdzināt, kā atšķīrās trīs skatītāju grupu pieredze.

Iespējamie jautājumi:

- Kura tēla klasē jūs sākat izrādi? Ko uzzinājat vispirms?
- Kuri fakti visu trīs tēlu stāstos sakrīt? Kuras detaļas bija pretrunīgas?
- Kā stāsta varoņi raksturoja viens otru un skolotāju Tāli?
- Kura tēla stāstam jūs sākumā uzticējāties visvairāk? Vai izrādes laikā jūsu viedoklis mainījās? Kāpēc?
- Ko katrs no tēliem noklusēja, nezināja vai nevēlējās atzīt?
- Ko jums nozīmēja izrādes noslēguma vārds "NEKLUSĒ"?

Svarīgi pievērst uzmanību tam, ka atmiņas un stāstījumi var būt subjektīvi. Atšķirīgs skatpunkts ne vienmēr ir apzināti meli, tomēr arī pārliecinošs stāstījums vēl nav pierādījums.

2. Saruna par pasauli mums apkārt

Aiciniet skolēnus izrādē redzēto saistīt ar situācijām skolā, sabiedrībā un digitālajā vidē.

Iespējamie jautājumi:

- Kāpēc cilvēki reizēm klusē, lai gan redz, ka kādam tiek darīts pāri?
- Vai neiejaukšanās vienmēr nozīmē neitralitāti? Kad klusēšana var palīdzēt pāridarījumam turpināties?
- Ko katrs stāsta varonis varēja darīt citādi?
- Kā video atlase un montāža var mainīt skatītāja priekšstatu par notikušo?
- Kā pirms informācijas publicēšanas vai pārsūtīšanas var pārbaudīt tās kontekstu un iespējamās sekas?
- Kāda ir atšķirība starp ziņošanu par problēmu, aprunāšanu un publisku kaunināšanu?
- Vai mērķis attaisno līdzekļus? Vai labu mērķi – piemēram, rūpes par vidi vai vēlmi aizstāvēt sevi – var īstenot nepieņemamā veidā?

Svarīgi runāt par drošu un atbildīgu iesaistīšanos. Neklusēt nenožīmē vienmēr publiski konfrontēt pāridarītāju; tā var būt arī situācijas fiksēšana, atbalsta sniegšana cietušajam un vēršanās pie uzticama pieaugušā vai atbildīgās institūcijas.

3. Mana pieredze

Aiciniet skolēnus pārdomāt savu iespējamo rīcību. Personīga pieredze nav obligāti jāizstāsta visai klasei.

Iespējamie jautājumi:

- Vai esat piedzīvojuši situāciju, kad viena notikuma dalībnieki to atceras atšķirīgi? Kas palīdzēja noskaidrot notikušo?
- Kas jums palīdzētu saņemties un neklusēt, ja kādam tiek darīts pāri?
- Pie kuriem pieaugušajiem skolā vai ārpus tās jūs varētu vērsties pēc palīdzības?
- Ko var pateikt vai izdarīt, lai atbalstītu cilvēku, kurš jūtas nedroši vai pazemots?
- Kā rīkoties, ja draugs lūdz paturēt noslēpumā situāciju, kas var apdraudēt viņu vai citus?
- Kā var atzīt savu kļūdu un uzņemties atbildību, nevainojot citus?
- Kādu vienu rīcību jūs izvēlētos, lai jūsu klasē būtu vieglāk runāt par netaisnību vai pāridarījumu?

Noslēgumā katrs skolēns var pabeigt vienu no teikumiem: "Es varu neklusēt, ja...", "Ja pamanu netaisnību, es varu..." vai "Cilvēks, pie kura es varu vērsties, ir...". Atbildi iespējams pierakstīt anonīmi.

4. Radošais uzdevums

Trīs skatpunkti – viens notikums

Sadaliet skolēnus grupās pa trim vai četriem. Katra grupa izvēlas neitrālu ikdienas situāciju, piemēram, kavējumu, pazudušu mantu, strīdu par kopīgu uzdevumu vai pārprastu ziņu klases sarakstē. Situācijai nevajadzētu būt balstītai konkrētā klasesbiedra sensitīvā pieredzē.

Katrs grupas dalībnieks uzraksta īsu notikuma versiju no citas pozīcijas: dalībnieka, novērotāja, cilvēka, kuru skārušas sekas, vai pieaugušā, kurš par notikušo uzzina vēlāk.

Pēc versiju nolasīšanas grupa izveido divus sarakstus:

- ko par notikumu iespējams zināt droši – novērojamie fakti;
- ko katrs stāstītājs pieņem, interpretē vai nezina.

Noslēgumā grupa vienojas par vienu rīcību, kas varētu palīdzēt situāciju atrisināt droši un taisnīgi.

Pārrunājiet, kā jauna informācija mainīja sākotnējo vērtējumu un vai bija iespējams noteikt vienu "vainīgo".

Papildu uzdevums vecāko klašu skolēniem

Izvēlieties vienu izrādes tēlu un sagatavojiet argumentētu aizstāvības vai apsūdzības runu par viņa rīcību. Runā skaidri nošķiriet faktus, tēla teikto, citu tēlu apgalvojumus un savu interpretāciju. Pēc runām klase izvērtē nevis to, kurš runātājs bija pārliecinošākais, bet gan to, kuri argumenti bija vislabāk pamatoti.

Sasaiste ar mācību saturu

Izrādes un metodiskā materiāla izmantošana īpaši piemērota:

- sociālajām zinībām un vēsturei;
- latviešu valodai un literatūrai;
- teātra mākslai;
- datorikai un medijpratībai;
- klases stundai.

Galvenās attīstāmās prasmes:

- kritiskā domāšana un informācijas izvērtēšana;
- atšķirīgu skatpunktu salīdzināšana;
- empātija un cieņpilna komunikācija;
- argumentēšana un sava viedokļa pamatošana;
- atbildīga lēmumu pieņemšana un droša iesaistīšanās;
- digitālā un medijpratība.

Paldies!

Ja Jums ir ieteikumi vai vēlaties nodot mums citu informāciju, lūdzu, rakstiet: istabasteatris@gmail.com

Kontakti:

+371 26418778

istabasteatris@gmail.com

<https://www.istabasteatris.lv>

Izmantotās literatūras atsauce:

almivalli, C., Lagerspetz, K. M. J., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22(1), 1–15. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1996\)22:1%3C1::AID-B1%3E3.0.CO;2-T](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1%3C1::AID-B1%3E3.0.CO;2-T)